

gången bordlagda ärenden måtte sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum för att då kunna för andra gången bordläggas.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 30 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 27 och protokollet för den 20 dennes förmiddagen; hvarefter anmälde sig:

Herr Faxé: Jag ber att få anmäla, hurusom, vid mitt yttrande i anledning af Lag-Utskottets betänkande N:o 27, punkten 6, jag gjort mig skyldig till ett misstag, i det jag förblandat stadganden rörande byggnadsskyldigheten och rösträtten i fråga om prestgårdsbyggnad med hvad i sådant afseende gäller angående kyrkobyggnad. äfvensom att, enligt sedermera vunnen upplysning, den uppgift jag erhållit och återgifvit, angående kostnaden för en viss prestgårdsbyggnad i Småland, lärer innefatta betydlig öfverdrift.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 39, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt sjösänkningar och andra vattenåftappningsföretag.

N:o 40, angående allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt sjösänknin-
gar och andra vattenaftappningsföretag; samt

N:o 41, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jern-
vägsanläggningar, som utan bidrag af allmänna medel utföras.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riks-
dagens underdåniga skrivelser:

N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående
dels stadgande af förändrade vilkor för tidningars och tidskrifters
postbefordran, dels åtskilliga andra postväsendet rörande frågor; och

N:o 43, i fråga om kommunalförfattningarnes tillämpning i Norr-
bottens och Westerbottens läns lappmarker.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens
underdåniga skrivelser:

N:o 44, om upphäfvande af den för beväringsskyldige medgifna
legnings- och friköpningsrätt; samt

N:o 45, angående rättighet för församlingarne att bestämma kloc-
kares aflöning.

Herr von Sydow: Jag får vördsamt anhålla om 14 dagars le-
dighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med den 2 näst-
kommande Maj.

Denna anhållan bifölls.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott samt Andra
Kammaren ankomna utlåtanden och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 70, i anledning af en punkt i den af Riksdagens år 1871
församlade revisorer afgifna berättelse angående granskning af stats-
verkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd,
styrelse och förvaltning år 1869;

N:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående

begravnings- och öfriga kostnader med anledning af Hennes Maj:t Drottning Lovisas dödliga frånfälle;

N:o 72, i fråga om anslag till tvenne docentstipendier vid Carolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.

Banko-Utskottet:

N:o 16, med förslag till reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning;

Lag-Utskottet:

N:o 34, i anledning af väckt motion om förändring i lagens stadganden angående giftorätt i bo:

N:o 35, i anledning af väckt motion om ändring i lagens stadganden angående giftomannarätt;

Andra Kammararen:

N:o 240, med delgifvande af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 32, angående väckt fråga om rättighet för vissa församlingar i Skåne, Halland och Blekinge att uppbära den till klockaren nu utgående helgonskyld;

N:o 241, med delgifvande af Kammararens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 33, rörande väckt fråga om upphörande af expeditiöslösen i vissa fall.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, jemlikt träffad öfverenskommelse mellan Talmännen, omröstning enligt 65 § Riksdags-ordningen kommer att vid början af morgondagens sammanträden anställas öfver den i Stats-Utskottets memorial N:o 67 föreslagna och af båda Kammarne godkända voteringsproposition.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 27 dennes bordlagda memorial N:o 21, i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 9, angående väckta motioner om förändrad organisation af Statsrådet.

Föredrogs och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets den 27 dennes bordlagda memorial N:o 22, i anledning af återremiss å

Utskottets utlåtande N:o 11, angående väckta motioner om ändring af 14 § Riksdags-ordningen.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 27 dennes bordlagda utlåtande N:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning till Stora Kopparbergs bergslag af kronolägenheten Hushagen i Stora Tuna socken af Kopparbergs län.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 27 dennes bordlagda memorial N:o 69, med förslag i fråga om beräkning af inkomstiteln mantalspenningar.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 24 och 25 dennes bordlagda utlåtande N:o 33, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, om antagande af en författning angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting, dels ock enskilda motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

Härefter anmälte sig och yttrade:

Herr von Sydow: Jag vågar vördsamt hemställa, att det nu föredragna betänkandet måtte punktvis behandlas och att Kongl. Maj:ts proposition måtte först föredragas paragraf för paragraf, dock att i sammanhang med 6 § af Kongl. Maj:ts proposition 5:te punkten i Utskottets betänkande måtte behandlas, emedan denna punkt står i samband med nyssnämnda paragraf.

Herr Hasselrot: Jag har icke något emot att Kongl. Maj:ts proposition, hvars antagande blifvit i tredje punkten af Utskottet tillstyrkt, föredrages före de andra punkterna i utlåtandet, men yrkar blott att i öfrigt följes den ordning, hvori punkterna finnas i utlåtandet upptagna.

Grefve Mörner, Oscar: Jag instämmer i det af Herr Hasselrot gjorda yrkande och tror att alla skäl tala därför.

Herr Faxe: Äfven jag instämmer med Herr Hasselrot och detta så mycket heldre som den nämnda punkten i Utskottets betänkande innefattar en ändring af den Kongl. propositionen. Jag anhåller att propositionen måtte i sin helhet föredragas utan sammanhang med 5:te punkten i Utskottets betänkande.

Herr von Gegerfelt: För min del vill jag tillstyrka det af

Herr Sydow begärda föredragnings sättet. Det torde vara nödvändigt att, då en lag föredrages, hvarje paragraf särskildt behandlas, och då nu 6 § står i oskiljaktigt sammanhang med 5:te punkten i betänkandet, är det ju nödvändigt att dessa frågor på en gång företagas till behandling.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag förenar mig med Herr von Gegerfelt i det af honom framställda yrkande. Det är mig veterligen första gången det kommer i fråga att Riksdagen skulle vid samma riksmöte först antaga ett lagförslag och sedan besluta upphäfvande af detsamma, ty här skulle man först antaga Kongl. Maj:ts proposition och sedermera deri besluta ändring. Jag tror att ett sådant förfarande vore grundlagsstridigt, enär Riksdagen skulle i samma sak först kunna säga ja och sedan nej, och anhåller jag att Herr von Gegerfelts förslag måtte godkännas, men jag lägger dertill den anhållan, att vi måtte få börja med Kongl. Maj:ts proposition och icke med de punkter som beröra enskilda motioner.

Herr Hasselrot: Jag är fullkomligt af samma åsigt som den siste talaren och jag har icke något emot att 5:te punkten i Utskottets förslag diskuteras i sammanhang med 6 § i Kongl. Maj:ts proposition, men jag anhåller att Kongl. Maj:ts proposition måtte afgöras, innan beslut fattas om antagande eller förkastande af 5:te punkten i utlåtandet.

Sedan öfverläggningen angående sättet för utlåtandets föredragning härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Grefve Mörner, Carl Göran, hade yrkat, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, hvars antagande blifvit af Utskottet i utlåtandets 3:dje punkt tillstyrkt, måtte företagas till afgörande före 1:sta och 2:dra punkterna; och som detta yrkande vore oberoende af de öfriga, komme detsamma att göras till föremål för särskild proposition. Beträffande sättet för föredragningen af utlåtandet i dess helhet hade föreslagits, dels af Herr Hasselrot, att detsamma skulle punkt- och paragrafvis genomgå och dervid följas den ordning, hvori punkterna finnas i utlåtandet upptagna, dels af Herr von Sydow, att utlåtandet skulle punkt- och paragrafvis företagas till behandling, dock med iakttagande deraf, att 5:te punkten komme under pröfning i sammanhang med § 6 i den Kongl. propositionen

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att Kammaren, med förbehåll af öppen rätt att särskildt besluta öfver Grefve Mörners ofvanberörda yrkande, skulle antaga det sätt för utlåtandets föredragning, som Herr Hasselrot föreslagit, hvarvid svarades många nej blandade med ja, och sedermera proposition på antagande af Herr von Sydows förslag under enahanda förbehåll, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Härefter hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren, på sätt Grefve Mörner föreslagit, behagade besluta, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition skulle företagas till afgörande före 1:sta och 2:dra punkterna; hvilket bifölls.

Till följd häraf förekom:

Kongl. Maj:ts å sid. 4—7 intagna förslag till förordning angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om härads ting.

§ 1.

Herr von Sydow: Jag anhåller att vid den nu föredragna 1 § få i korthet redogöra för min ställning till frågan. Vid jemförelse mellan Kongl. Maj:ts proposition och det af utsedde komiterade år 1868 framlagda förslag, som genom Herr Carl Ifvarssons motion blifvit draget under Riksdagens pröfning. anser jag att i några af hufvudgrunderna komiterades förslag har företräde. En af de väsentligaste punkterna, hvari de båda förslagen skilja sig, är att komiterade föreslagit en ny institution, en biträdande domare, som vid sidan af den ordinarie skulle fullgöra en del af de åligganden som tillkomma denne och derigenom befria honom ifrån en mängd af de göromål, hvaraf han nu nedtynges, samt sätta honom i tillfälle att mera odeladt få egna sig åt det egentliga domarekallet, hvaremot Kongl. Maj:t icke har någon sådan institution i sitt förslag. I likhet med ett par af Högsta domstolens ledamöter finner jag fördelarne af ett sådant vid domarens sida staldt officiellt biträde, vida öfverväga de olägenheter, som deraf kunna uppkomma, synnerligast om komiterades förslag finge undergå några modifikation. Men då förslaget i denna del mött starkt motstånd, icke blott i Högsta domstolen utan äfven på andra håll, hvarföre i Lag-Utskottet icke någon vågade förorda dess antagande, har jag för min del, då jag nu vill en förändring, icke kunnat hålla derpå. Om man borttager föreskrifterna om den biträdande domaren, så återstår i komiterades förslag såsom en åtminstone skenbar fördel, att domstolarnes permanens är mera följdriktigt genomförd. Ithyt, enligt detta förslag, domstolarne skulle sammanträda en gång i månaden hela året om med korta ferier endast vid jul. under det att enligt Kongl. Maj:ts proposition afbrott skulle ske äfven under sommarmånaderna. Men denna fördel uppväges fullkomligt utaf olägenheter, som åtfölja komiterades förslag, men hvilka i Kongl. Maj:ts förslag på ett särdeles enkelt sätt undvikas. En bland de förnämsta olägenheterna är, att det för domaren är omöjligt att under sommarmånaderna medhinna att hålla både de ordinarie ting samt de syner och andra extra förrättningar, hvilka då förekomma. Antager man komiterades förslag om en biträdande domare, skulle denna anmärkning förfalla, ty då vore den ordinarie domaren befriad från en del af dessa göromål, hvilka i stället skulle uppdragas åt en bestämd. med orten och dess förhållanden förtrogen person, som man kunde vänta icke allt för ofta komme att ombytas, men utstrykes föreskriften om biträdande domaren. blir förhållan-

det helt annat. Lagen skulle då ålägga en embetsman göromål, som man på förhand vet, att han icke kan medhinna, och man skulle således förutsätta, att han för en del af dessa göromål måste begära permission. Detta kan jag icke finna annat än minst sagdt oförmligt.

En annan olägenhet af komiterades förslag är att i sammanhang med dess antagande måste åtskilliga stadganden i andra delar aflagen — jag tror icke mindre än tio — blifva ändrade, hvaremot om Kongl. Maj:ts proposition antoges, icke något enda lagrum nödvändigt behöfver undergå förändring.

På dessa grunder har jag icke tvekat att, sedan man ur komiterades förslag borttagit hvad det nu innehåller om den biträdande domaren, gifva företräde åt Kongl. Maj:ts förslag och jag vill derföre tillstyrka detsamma, sådant det nu föreligger.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Hasselrot: Vid förra riksdagen väckte jag motion om antagande af det utaf komiterade utarbetade förslaget. Tiden medgaf då icke pröfning af frågan, och jag hade derföre ämnat att vid innevarande riksdag åter upptaga förslaget, men afstod derifrån, när frågan ändock, till följd af annans motion, blifvit till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad. Sedan nu Lag-Utskottet framlagt sitt betänkande, kunna vi hoppas, att denna ytterst viktiga fråga skall vinna sin lösning, och detta på ett sätt, som tillgodoser befolkningens berättigade anspråk.

Den föregående ärade talaren har uppdragit en jämförelse mellan komiterades förslag och det af Kongl. Maj:t framlagda, och detta ger mig anledning, att jemväl anställa en jämförelse mellan Kongl. Maj:ts förslag och det som blifvit uppgjort af en reservant, Herr Carlén. I likhet med nämnde reservant, anser jag, att enmans-domstolar med nämnd hafva varit, äro och förblifva den enda för vårt land lämpliga organisation af underdomstolarne på landet, och jag tror, att vårt folk svårligen skulle kunna öfvertygas om fördelarne af en öfvergång till kollegiala domstolar. Men om jag delar Herr Carléns uppfattning härutinnan, skiljer jag mig i öfrigt så mycket mera från honom, och långt ifrån att kunna biträda Herr Carléns påstående, att antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle innebära ett tillbakagående, måste jag förklara att jag sätter det högt och gifver det ett obetingadt företräde framför Herr Carléns. Enligt Herr Carléns förslag skulle i domsagor, bestående af en domkrets, ting hållas, till exempel under innevarande år, den 9 Januari, den 6 Februari, den 5 Mars, den 2 April, den 7 Maj, den 4 Juni, den 2 Juli, den 6 Augusti, den 3 September, den 1 Oktober, den 5 November och den 3 December; summa 12 ting. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle i så beskaffade domsagor hållas vår- och höstting med särskilda sammanträdesdagar, nemligen under vårtinget den 15 Januari, den 12 Februari, den 11 Mars, den 8 April, den 6 Maj och den 3 Juni samt under hösttinget den 2 September, den 30 September, den 28 Oktober och den 25 November; summa 10 sammanträden; och då domaren

domaren dessutom finge hålla särskild afslutningsdag för hvartdera tinget samt denna rättighet antagligen alltid komme att begagnas, skulle sålunda antalet sammanträden i detta fall blifva lika enligt båda förslagen. I de domsagor åter, som bestå af två tingslag, skulle, i enlighet med Herr Carléns förslag, ting hållas, i ena tingslaget, den 9 Januari, den 5 Mars, den 7 Maj, den 2 Juli, den 3 September och den 5 November, samt i andra tingslaget den 6 Februari, den 2 April, den 4 Juni, den 6 Augusti, den 1 Oktober och den 3 December; summa 6 ting i hvartdera tingslaget. På sätt Kongl. Maj:ts föreslagit, skulle i sådana domsagor hållas sammanträden, i ena tingslaget, under vårtinget den 15 Januari, den 11 Mars och den 16 Maj och under hösttinget den 2 September och den 28 Oktober, samt i andra tingslaget under vårtinget den 12 Februari, den 8 April och den 3 Juni och under hösttinget den 30 September och den 28 November; hvaraf visar sig, att, då särskilda afslutningsdagar hölles för hvartdera af tingen, sammanträdenas antal i hvartdera tingslaget, enligt Kongl. Maj:ts förslag, komme att uppgå till 7. Men utom det, att i domsagor med två tingslag sammanträdena sålunda blefve flera, har Kongl. Maj:ts förslag ett stort företräde framför Herr Carléns äfven i så måtto, att det förra medger åt domaren sommarferier, hvilka äro ytterst nödiga, på det domaren må kunna förrätta syner, hålla egodelningsrätter o. s. v. Vål kan det sägas, att, om ordinarie domaren icke medhinner dessa förrättningar (och det är omöjligt om han samtidigt skall hålla lagtima ting), kan särskild domare förordnas att företaga dessa förrättningar. Men för det första är det ur principiell synpunkt oriktigt att vidtaga en anordning, hvarigenom från ordinarie domares verksamhet undantoges dessa för befolkningen högst viktiga och i deras förhållanden djupt ingripande förrättningar, vid hvilkas förhåfvande domaren i högre grad än eljest kommer i beröring med befolkningen i domsagan och således har tillfälle att blifva förtrogen med dess vanor och skaplynne; och vidare är det visst icke säkert, att Hofrätten alltid har tillgång på lämpliga assistuter.

Nu förmenar reservanten att genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag skulle rättsskipningen komma att ligga nere 3 å 4 månader. Detta är ett misstag; ty om jag tager i beräkning afslutningsdagarne, komme tidrymden mellan vårtingets afslutande och hösttingets början icke att uppgå till mera än 6, högst 8 veckor, och måhända vore det med befolkningens önskan öfverensstämmande, att rättegångsförhandlingarne finge hvilat under någon del af sommaren.

Då nu, om Kongl. Maj:ts förslag antoges, det icke kan dröja länge förr än detsamma blir lag, och detta förslag har högst väsendtliga företräden framför de öfriga, kan jag icke annat än förorda bifall till detsamma. Jag tror, att ett sådant beslut skulle vara en stor lycka för vårt land, och att det väl låter sig tänka, att, sedan den nya lagen någon tid fått verka, skulle i de domsagor, som för närvarande sönderfalla i flera tingslag, uppstå håg, att, frivilligt sluta sig tillsammans till färre domkretsar, på det de måtte komma i åtnjutande af samma fördelar, som bereds de domsagor, hvilka redan nu utgöras af ett eller två tingslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med afseende å det föredragna förslaget tillåter jag mig göra en anmärkning af formel beskaffenhet. Sedan af Kongl. Maj:t på Rikets Ständers begäran förordnade komiterade utarbetat förslag till förändrade stadganden angående häradsrätternas arbetssätt samt förslaget blifvit till Högsta domstolen för granskning öfverlemnadt, har ärendet i December 1869 föredragits inför Högsta domstolen, dervid samtliga ledamöterna afstyrkt förslagets antagande. För öfrigt hafva ledamöterna varit af mycket skiljaktiga åsichter, och några af dem helt och hållet undandragit sig att ingå i närmare pröfning af det framlagda förslaget, på den grund, att de ville hafva häradsrätterna förvandlade till kollegiala domstolar, bestående uteslutande af lagfarne domare. Af de öfriga ledamöterna i Högsta domstolen, hvilka öfvervarit ärendet, har en uppgjort ett särskildt förslag, som biträdts af en annan ledamot, hvarjemte en tredje ledamot hufvudsakligen instämt i detsamma. Efter det Högsta domstolen sig yttrat, har Justitie-statsministern öfverlemnadt ärendet för vidare granskning till den lagbyrå, som till följd af förra Riksdagens beslut blifvit inrättad. och denna byrå, bestående af 3 Herrar, har afgifvit det förslag, som sedan blifvit af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagd och nu utgör föremål för öfverläggningen. Hvar och en, som behagar jemföra detta sednare förslag med det utaf komiterade utarbetade, lærer icke kunna undgå att finna, att detsamma är en omarbetning, icke af komiterades förslag, utan af den särskilda mening, som vid granskning af komiteförslaget uttalades af Justitierådet Dreijer. Nu stadgar 87 § Regeringsformen: "Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske Han Statsrådets och Högsta domstolens yttrande deröfver samt meddele Riksdagen sin proposition tillika med berörda yttranden". Efter mitt förmenande har Högsta domstolen icke yttrat sig öfver det förslag, Kongl. Maj:t nu framlagt, och vid sådant förhållande finner jag mig förhindrad att med min röst biträda detsamma. Jag vill icke bereda häfd åt en sådan ordning, att, sedan Högsta domstolen förklarar ett förslag oantagligt, andra personer få i uppdrag att utarbeta ett annat, hvarefter detta sednare framlägges för Riksdagen, utan att Högsta domstolen deröfver blifvit hörd. Om ett sådant förfarande vinner godkännande, torde det framledes uteslutande blifva denna lagbyrå, som kommer att utgöra Konungens råd i afseende å lagfrågor; och då jag tycker, att det är så godt att göra slut härpå redan i början, får jag af dessa skäl yrka afslag å punkten.

Herr Almqvist: Med anledning af den siste värde talarens anförande, tager jag mig friheten fästa uppmärksamheten derpå, att, så vidt jag kan finna, bland de Högsta domstolens ledamöter, som granskat komiterades förslag, fyra anslutit sig till det af en utaf ledamöterna, Justitierådet Dreijer, afgifna förslag, hvilket sedermera, fastän i reviderad form, blifvit af Kongl. Maj:t Riksdagen förelagt och nu utgör föremål för öfverläggningen. Då således, om min upptattning är riktig, pluraliteten inom Högsta domstolen omfattat den åsigt, som uttryckes i Kongl. Maj:ts förslag, samt representationen

följaktligen redan eger kännedom om Högsta domstolens åsigt i frågan, kan väl grundlagens stadgande icke annat än anses uppfyllt och af detsamma hinder icke möta för upptagande till pröfning af Kongl. Maj:ts, utaf Utskottet understödda förslag.

Vid jemförelse mellan nu föreliggande förslag och komiterades, synes mig det förra ega ett obestriddigt företräde deri, att detsamma icke, såsom komiterades, ändrar tingsbegreppet, och således låter inpassa sig i Rättegångsbalken utan att föranleda omredigering af öfriga stadganden. Vidare eger Kongl. Maj:ts förslag företräde deruti, att detsamma förutsätter vidtagande af jemväl andra förbättringar i vår rättegångsordning, då deremot komiterades förslag var att betrakta såsom ett afslutadt helt för sig, men, efter mitt förmenande, af sådan beskaffenhet, att icke den närvarande tiden och än mindre framtiden dermed kunnat vara belåten. Slutligen räknar jag bland det Kongl. förslaget förtjenster, att detsamma icke upptagit komiterades förslag om en biträdande domare, denne tillämnade lastdragare för ordinarie domaren eller, såsom han i ett yttrande inom Högsta domstolen benämnes, lagläsare. Denne biträdande domare skulle förordnas af Hofrätt och hans befattning skulle bestå uti att sköta allt inom domarembetet, som ordinarie domaren ville vara befriad från, undantagandes lagtima tingen. Han skulle således hålla husesyner, syner i jordatvister och vattenrättstvister, utfärda gravationsbevis etc. etc. Någon bestämd inkomst för honom förutsättes icke, men meningen var väl, såsom inom Högsta domstolen antyddes, att sedan institutionen en gång kommit till stånd, skulle aflöning begäras. Visserligen hade det varit bekvämt för ordinarie domaren om han fått ett sådant biträde, men jag tror dock, att man icke bör känna saknad, om förslaget härom förfaller.

Då, efter mitt förmenande, Kongl. Maj:ts förslag har ett obetingadt företräde icke blott framför komiterades, utan äfven framför det af en reservant framlagda, tvekar jag icke att tillstyrka, det Kammaren behagade bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Statsrådet Berg: Jag vill endast, med anledning af den anmärkning, som här blifvit framställd mot den formela behandlingen af detta ärende, fästa uppmärksamheten derpå, att pluraliteten inom Högsta domstolen, vid granskning af det utaf komiterade uppgjorda förslaget, tillstyrkt en modifikation deraf, samt att detta modifierade förslag sedermera i dess hufvudsakligaste delar blifvit lagdt till grund för Kongl. Maj:ts proposition. Och hittills har det varit vanligt, att, sedan Högsta domstolens yttrande i en lagfråga blifvit inhemtadt, Kongl. Maj:t ansett sig i denna fråga kunna till Riksdagen aflåta proposition, utan att den omständighet, att inom Högsta domstolen framställda anmärkningar föranledt vidtagande af ändringar i ett uppgjort förslag, påkallat Högsta domstolens hörande ånyo.

Grefve Mörner: Det är visserligen sannt, såsom den siste ärade talaren nämnde, att, då Högsta domstolen framställt anmärkningar emot ett lagförslag, Kongl. Maj:t kan antaga detsamma med eller utan modifikation, utan att detta behöfver föranleda Högsta

domstolens hörande ånyo. Men annorlunda är förhållandet i förevarande fall. Visserligen hafva 2 af Högsta domstolens ledamöter förenat sig om Justitierådet Dreijers votum och 2 andra förklarar sig hufvudsakligen deri instämma — ej i *allo* gilla det — men detta votum uttalar egentligen endast principer, hvaremot dessas bearbetande och kodifierande blifvit verkställt af lagbyrån; och då det eljest anses så noga, att icke ens ett komma kan ändras i ett från Riksdagen kommande förslag, synes mig att det icke hade varit ur vägen om ett förslag, sådant som detta, remitterats till Högsta domstolen, innan detsamma framlagts för Riksdagen. Det tillvägagående, som här egt rum, synes mig innebära ett åsidosättande af 87 § Regeringsformen; något som jag icke vill vara med om. Granskningen i Högsta domstolen måste nemligen vara en välbehöflig vägledning för Riksdagen vid dess pröfning af lagfrågor.

Herr Faxé: Det skulle verkligen vara en besynnerlig och mot all praxis stridande omgång om, sedan Högsta domstolen blifvit hörd öfver ett förslag och dervid framställt anmärkningar, utan att framlägga något motförslag, samt Kongl. Maj:t derefter, med godkännande af en del utaf anmärkningarne, låtit upprätta nytt förslag, Högsta domstolen ytterligare skulle höras, och så in infinitum. Jag hemställer hvilken tidsutdragt deraf skulle föranledas och huru pass nödigt ett sådant förfarande kunde vara. Nu har i förevarande fall Högsta domstolen vid granskning af det först upprättade förslaget framställt anmärkningar och tillika angifvit grunderna för det sedermera utarbetade. Dermed torde alla fordringar få anses uppfyllda; och då det icke kan vara skäl, att undanskjuta antagandet af ett lagförslag, som med längtan motsetts af hela landet och som är af allra största vikt, på det vi må kunna undanrödja den länge öfverklagade långsamheten i lagskipningen, yrkar jag bifall till den föredragna paragrafen.

Herr von Gegerfelt: För min del finner jag grundlagens allra strängaste föreskrifter hafva blifvit iakttagna. I 87 § Regeringsformen stadgas: "Finner Konungen godt någon lagfråga för Riksdagen framställa, äske Han Statsrådets och Högsta domstolens yttrande deröfver, samt meddele sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen". Till följe af Riksdagens underdåniga skrifvelse år 1866 och sedan, i öfverensstämmelse dermed, en komité utarbetat förslag till ändring i häradsrätternas arbetssätt, har Kongl. Maj:t funnit godt att denna lagfråga för Riksdagen framställa samt jemte Högsta domstolens och Statsrådets yttranden meddelat sin proposition, hvarvid å berörda yttranden fästats det afseende Kongl. Maj:t ansett desamma förtjena. Om detta lagförslag utarbetats af Justitiestatsministern sjelf eller inom Högsta domstolen eller af en lagbyrå, är för Riksdagen fullkomligt likgiltigt. För öfrigt finnes i förevarande fall så mycket mindre anledning till den framställda anmärkningen, som detta förslag säges vara utarbetadt inom Högsta domstolen, helst det är hufvudsakligen lika med det af Justitierådet Dreijer uppgjorda förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förvarande paragrafen, dels ock afslag derå; framställles proposition på bifall till paragrafen och besvarades med ja.

§§ 2—5.

Biföllos.

§ 6 och i sammanhang dermed 5:te punkten i utlåtandet.

Herr von Gegerfelt: Förevarande Kongl. proposition, lika som hvarje Kongl. proposition i lagfrågor, är af den beskaffenhet, att den antingen måste i sin helhet antagas eller också afslås, i hvilket sednare fall Riksdagen kan väcka ett särskildt förslag och ingå dermed till Kongl. Maj:t; men detta skall då i grundlagsenlig ordning efter Högsta domstolens hörande underkastas ny pröfning, hvar emot en Kongl. proposition, om den bifalles, i och med detsamma blir lag. Nu innehåller 6 § i Kongl. Maj:ts proposition: "i tingslag, hvarom ofvan sägs, utfärdas stämning till 1:sta rättegångsdagen af visst allmänt sammanträde", och Utskottet har i 5:te punkten af betänkandet framställt ett förslag, som obestriddigen skulle göra en ändring af Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror dock icke, att det af Utskottet framställda förslag af förändrad stämningdag är af den vikt, att en sådan omgång, som deraf erfordras, bör vidtagas. Under den långa tid, som nu gällande stadgande, att stämningar skola ställas å 1:sta rättegångsdagen, varit tillämpadt har jag aldrig hört, att någon särdeles olägenhet deraf uppstått. Någon svårighet möter i allmänhet icke för parterna att genom sina å första rättegångsdagen vid tingen närvarande grannar få kännedom om den, då bestämda dagen för handläggningen af deras mål, och en omtänksam domare meddelar vanligtvis sådana föreskrifter, att denna kännedom ytterligare underlättas. Dessutom har icke Utskottet kunnat föreslå en generel föreskrift, att *alla* stämningar skola utställas å viss bestämd dag; hvilket icke kan ske, utan att uppoffra den förman, som allmänheten nu åtnjuter, att domaren uppdrager åt särskilda personer i olika trakter af domsagorna att utfärda stämningar. I de mindre domsagorna kan visserligen domaren sjelf utfärda alla stämningar, men olägenheten att der taga reda på, när ett mål förekommer, blir ringa; i de större domsagorna skulle upphäfvandet af den rättigheten, att få stämning uttagen i sitt granskap icke öfvervägas af den ringa fördel, som vunnas derigenom, att parterna i stämningen finge veta, på hvilken dag deras mål skulle förekomma. Vid sådant förhållande och för att icke behöfva afslå Kongl. Maj:ts proposition, hvilken jag vill bifalla i dess helhet, yrkar jag bifall till den föredragna paragrafen och afslag å Utskottets betänkande.

Herr Hasselrot: Då jag icke reserverat mig emot 5:te punkten af detta betänkande, ber jag att få tillkännagifva min ställning till denna fråga. Jag var nemligen nödd och tvungen att gå in på

detta förslag. Inom Utskottet gjorde sig den meningen gällande, att det skulle vara af vigt i många domsagor, att stämningarne komme att utställas till annan dag än 1:sta rättegångsdagen, på det att folk skulle kunna veta, hvilken dag deras mål förekomme, utan att behöfva infinna sig och göra sig underättade derom på 1:sta rättegångsdagen. Med den erfarenhet jag eger som domare, instämmer jag med den förre talaren, att en sådan olägenhet i många fall icke funnits. I allmänhet instämmer målet till 1:sta rättegångsdagen af tinget, och folk får genom nämnden i orten reda på, hvilken dag målen skola förekomma, och detta medför icke någon kostnad. Då domaren icke själf utfärdar alla stämningar, är det icke möjligt att utställa dem till annan dag, än 1:sta rättegångsdagen; ty först då får man veta antalet af samtliga instämnda mål och kan bestämma, huru desamma skola fördelas på de särskilda rättegångsdagarne. För att få Kongl. Maj:ts proposition utan ändring antagen, kom man i Utskottet fram med förslag om en sådan författning, som i 5:te punkten innehålles, och för att få Kongl. Maj:ts proposition fram, gick jag in härpå under förutsättning, att Riksdagen alltid kunde afslå Utskottets förslag och sedermera få Kongl. Maj:ts förslag rättadt. För min del instämmer jag i Herr von Gegerfelts yrkande om bifall till 6 § af Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets betänkande i femte punkten.

Herr von Sydow: Jag vill medgifva, att den förändring, som Herr Lönnberg i sin motion föreslagit och hvaröfver Utskottet i 5:te punkten af sitt betänkande yttrat sig, icke är af den stora betydelse, att man för dess skull bör riskera antagandet af Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror deremot icke, i likhet med de föregående talarne, att denna förändring är aldeles utan vigt; ty det är icke endast i sådana domsagor, der domaren ensam utfärdar alla stämningar, som det för parter och allmänheten vore en fördel att redan vid stämningens uttagande få dagen bestämd, när deras mål skulle förekomma. Jemväl i andra domsagor, der domaren antagit särskilda stämningsmän, kunde en part, om han ville göra sig besvär att taga ut stämningen hos domaren själf, på förhand förvissa sig om, hvilken dag hans mål skulle förekomma. Denna omständighet har föranledt mig att deltaga i Utskottets förslag om ändring i lagens stadgande härom. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att den i motionen föreslagna förändring icke allenast afser sådana tingslag, hvarom Kongl. Maj:ts proposition handlar, utan komme att innefatta en generel förändring af lagens bud i allmänhet och skulle således, om den antages, komma att tillämpas öfver hela riket. Vi sådant förhållande och då Utskottet icke ansett sig böra sammanbinda Kongl. Maj:ts proposition med detta förslag, så att propositionens öde skulle bero på antagandet eller förkastandet af Herr Lönnbergs motion, hvilken jmförelsevis är af mindre vigt, har Utskottet beslutat sig för att först föreslå antagandet af den Kongl. propositionen och sedermera särskildt den modifikation deraf, som förekommer i 5:te punkten af betänkandet. Utskottet har nemligen föreställt sig, att, med en sådan uppställning, Kongl. Maj:ts proposition skulle kunna antagas och omedelbart derpå blifva lag; hvaremot den andra frågan måste föredragas i grundlags-

enlig ordning hos Kongl. Maj:t och blifva föremål för Högsta domstolens utlåtande och först derefter kunna blifva lag, om Kongl. Maj:t gillar densamma, så att förordningen om denna lagförändring alltid måste utkomma sednare än den, som skulle blifva en följd af Kongl. Maj:ts proposition. Af detta skäl har Utskottet icke föreslagit en bestämd förändring i 6:te § af Kongl. Maj:ts proposition, utan i en särskild punkt af betänkandet behandlat Herr Lönnbergs motion, äfven så vidt den innebär förslag till ändring i den Kongl. propositionen. För min del yrkar jag bifall till den 5:te punkten i betänkandet, likasom till 6 § af Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Faxe: När man läser innehållet af den 5:te punkten i Utskottets betänkande, tror jag, att man skall finna, huru olämpligt det är, att den förekommer till afgörande i sammanhang med § 6 i Kongl. Maj:ts proposition. Riksdagen kan omöjligen bifalla ordalydelsen i 5:te punkten, emedan den förutsätter, att Riksdagen först bifallit 6 § i Kongl. Maj:ts proposition, som ändras genom denna 5:te punkt. Det är icke en annan redaktion eller ett afslag på den 6:te §:n, utan rakt en ny författning, hvarigenom man skulle upprifva, hvad man nyss antagit. För min del anser jag förändringen icke så nödvändig eller brådskande, att man nu skulle begå en oformlighet, för att få den bifallen. Jag hemställer, huru det skulle låta, om man beslöt förändring af en lag, som ännu icke vore antagen. Detta är ju orimligt. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i den 6 §.

Herr Hasselrot: I afseende på ordningen för afgörandet af dessa frågor, anhåller jag, att Herr Talmannen ville framställa proposition först på bifall till 6 § i Kongl. Maj:ts proposition och sedan på afslag å 5:te punkten i Utskottets utlåtande.

Herr von Gegerfelt: Utskottet har sökt rädda Kongl. Maj:ts proposition från att behöfva afslås och ändå få fram sin föreslagna lagförändring om stämning. Jag tviflar på att något sådant grundlagsenligen kan ske; ty, i samma stund Riksdagen godkänner 6 § i Kongl. Maj:ts proposition, har den fattat ett definitivt beslut, och att vid samma riksdag göra en ändring i ett redan fattadt beslut, strider allt för mycket mot grundlagen för att i formelt afseende kunna godkännas.

Herr Almquist: Om man ser på anledningen till den i 5:te punkten af Utskottets betänkande föreslagna förändring, tror jag, att den blir mycket ringa. Uti 136 år, under hvilka den nuvarande rättegångsordningen varit gällande har gällt det stadgande, att stämningar till häradsrätt skulle utställas å 1:sta rättegångsdagen af tinget, och någon allmänare klagan eller olägenhet i anledning deraf har icke försports. Jag har derföre inom Utskottet talat mot den nu föreslagna förändringen. Det är dessutom, såsom redan blifvit anmärkt, särdeles olämpligt, att, på samma gång man enligt 6 § i Kongl. Maj:ts proposition skulle besluta att stämning skall utfärdas till första rätte-

gångsdagen, man i och med detsamma skulle fatta ett beslut som ändrade det förra beslutet. Då behofvet af denna lagförändring icke är dess mera trängande, och då jag tror, att det är skäl att undvika en oformlighet, får jag, jemte bifall till Kongl. Maj:ts proposition, i sammanhang dermed yrka afslag å 5:te punkten af Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Oscar: Då jag såsom ledamot i Lag-Utskottet deltagit i det förslag, Utskottet här framställt, har jag ansett mig berättigad att säga några ord. I första rummet får jag beklaga, att 5:te punkten af Utskottets betänkande blifvit föredragen i sammanhang med 6 § i Kongl. Maj:ts proposition; jag kan icke inse behofvet deraf eller ens det rimliga deri, men det har blifvit en gång så beslutadt och kan nu icke ändras. Hvad Kongl. Maj:ts proposition angår, hvilken vi önska framgång, hafva vissa talare med skäl anfört, att, om vi börja ändra detta förslag, kunde det hända, att vid granskning i Högsta domstolen eller i konseljen sådana anmärkningar gjordes att det förändrade förslaget blefve afslaget af Kongl. Maj:t och derigenom en förändring, som man anser nyttig, ytterligare undanskjuten. Deremot, hvad är det som Herr Lönnberg yrkat? Jo! att stämningar till häradsrätt icke skola behöfva ställas å första rättegångsdagen af tinget. Jag frågar, är detta en stor, genomgripande förändring? Jag kan icke fatta det, jag tycker deremot, att det är en liten förändring; men då jag likwisst sett huru parter fått gå två, tre och fyra dagar vid tingen och vänta, vet jag icke, hvad nytta det skulle vara att förlänga ett sådant tillstånd, och hvarför man icke skulle kunna afhjelpa detsamma. Att ett missförhållande länge egt rum, är i mina ögon intet skäl för att bibehålla detsamma, och icke vinner det i styrka derigenom att det egt rum icke endast i 136 år, utan ända sedan år 1723. Går man tillbaka och granskar, hvarför denna författning infördes, ser man af Kongl. kungörelsen den 17 September 1723, att det var derföre, att tingsmenigheten skulle åhöra tingspredikan, som alla stämningar skulle ställas å första rättegångsdagen af tinget. Detta var ett vackert motiv på sin tid; men erfarenheten har visat att menigheten icke vid tingspredikningarne går i kyrkan, utan att der vanligen endast sitta fyra å fem äldre personer, några nämndemän, och möjligen också domaren, den sednare icke alltid, men dock troligen i de flesta fall. Detta är det enda motiv, som åberopas för, att stämningarna skola ställas å första rättegångsdagen. Då detta motiv numera så godt som förfallit och ytterligare förlorar i vikt då blott en tingspredikan i hvart tingslag om året hålles, samt stadgandet endast medför olägenhet, kan jag icke se, hvarför man icke kan vidtaga förändringen. Dessa herrar, som sitta i Hofrätterna, veta icke alltid så noga, hvar skon i ett och annat klämmer på landet, ty sådant kommer icke in i protokollerna, och domrarne på landet tycka vanligen att det är beqvämt att hafva parterna till hands, för att kunna uppropa målen när tillfälle sig dertill yppar och med mindre beroende af den uppsproppade, som må hafva blifvit å första rättegångsdagen upprättad. Men jag har hört klagan häröfver och vet, att sådan finnes. Man begär ju icke här annat än en helt obetyd-

lig sak, hvarigenom icke någon ändring i rättegångsordningen skulle ske, utan som endast skulle leda till bekvämlighet och bättre ordning och bespara många dagsverken, som nu gå förlorade; ty icke nog med att parterna få gå och vänta, utan man måste äfven instämma sina vittnen till första rättegångsdagen och dessa få då äfven gå vid tinget och gagnlöst förlösa sin tid. Då förhållandet är sådant och en förändring utan skada lätt kan ske, hvarför gör man då icke detta? Jo! säger man, därför att det skulle vara en ändring i en lag, som ännu icke är beslutad. Detta är dock icke alldeles exakt; ty det är endast genom det högst besynnerliga föredragnings-sättet, Kammaren antagit, som man blifvit litet förbryllad; men hade föredragningen skett på sätt Utskottet föreställt sig, att den Kongl. propositionen blifvit föredragen först och denna 5:te punkt i Utskottets betänkande sedan, hade den nya lagen varit de facto antagen. Hvar och en, som är begäfvad med den tankekraft, som jag är öfvertygad denna Kammars ledamöter ega, skall lätt inse kasualförhållandet mellan dessa båda lagar; och jag finner, för min del, icke någon betänklighet i att tillstyrka denna förändring. I hopp att Kammaren antager Kongl. Maj:ts förslag, vågar jag yrka bifall till 6:te paragrafen i detsamma och äfven bifall till denna 5:te punkt i Utskottets betänkande, hvarigenom jag trotsar att någon kan visa, att den ringaste skada sker, utan tvärtom uppenbarligen mycket gagn skulle alla rättssökande tillskyndas. Att gagna allmänhetens rätt och att befrämja en utveckling af svenska folkets lagar till förmån för svenska folket, det är Riksdagens rätt och pligt och ett mål, för hvilket jag åtminstone anser mig skyldig att efter min förmåga söka verka.

Herr Hasselrot: Den siste talaren yttrade, att häradshöfdingarne på landet icke önskade någon förändring i nu gällande lag angående denna sak, för att kunna hafva parterna till hands och låta dem gå och vänta flera dagar vid tingen. Jag ber i det fallet, att få säga, att, om talaren, då han höll ting, och alla andra domare fullgjort sin skyldighet enligt lag att på första rättegångsdagen fördela de instämnda målen på de olika rättegångsdagarna af tinget, skulle parterna icke behöfva gå och vänta mer än en dag. Olägenheterna äro i sanning icke så stora, som man påstått; ty först och främst är det omöjligt för domaren att utfärda alla stämningar, hvilket inom de olika delarne af en domsaga är uppdraget åt ledamöter af nämnden samt länsmän, och vidare om jag frågar svenska folket, om det vill gå in på den förändring, att endast domaren egde utfärda alla stämningar, skulle jag få ett enhälligt "Nej", ty det skulle vara både besvärligt och kostsam för folket att resa den långa vägen till domaren för stämmings uttagande. Den stora fördelen skulle inskränka sig till några få domsagor i riket och behovet af att göra en förändring i allmänna lagen för deras skull, kan jag icke inse.

Herr Stråle: Om här till afgörande föreläg ett förslag, uppgjort af Lag-Utskottet, skulle jag visserligen icke hafva något emot en jemkning i den paragraf, som bestämmer, att stämning skall

utfärdas till 1:sta rättegångsdagen af visst allmänt sammanträde; men här är fråga om bifall eller afslag på en Kongl. proposition hvilken måste i dess helhet afgöras; och att, såsom en och annan talare yttrat, först bifalla 6:te § i Kongl. Maj:ts proposition och der- efter äfven bifalla 5:te punkten i Utskottets betänkande, kan jag för min del icke fatta. Att man först skulle stifta en lag, deri det heter, att stämningar skola ställas å 1:sta rättegångsdagen och omedelbart derpå stifta en annan lag, som ändrar den nyss beslutade lagen, kan väl icke i en lagstiftande församling gå för sig. Det mötande hindret här är, att bifall till 5:te punkten i Utskottets betänkande måste vara liktydigt med afslag på 6:te § i Kongl. Maj:ts förslag, och då äfventyrar man sannolikt hela lagen. Då nu denna lag, äfven i den mindre utsträckning den i detta förslag erhållit, är af betydande vikt för svenska folket, men deremot den ifrågasatta förändringen om stämningdag, hvarom här så mycket talats, icke kan tilläggas någon synnerlig betydelse, tillstyrker jag på det högsta bifall till 6:te § i Kongl. Maj:ts förslag och afslag på 5:te punkten i Utskottets betänkande.

Herr Ekenman: Jag har tagit mig friheten att begära ordet för att få tillkännagifva min tillfredsställelse med det lagförslag, som här blifvit framställt, emedan detta, enligt min åsigt, i ganska väsentlig mån afhjelper de olägenheter i afseende på rättsskipningen å landet, som mest blifvit öfverklagade. Hvad särskildt angår den 6:te §, hemställer jag, huruvida det vore tänkbart, att Riksdagen, efter godkännande af denna paragraf, snart sagdt i samma anddrag beslutade upphäfvande af densamma. Det lärer väl således icke vara möjligt, om man bifaller denna 6:te paragraf, att komma till annat resultat, än afslag beträffande 5:te punkten i Lag-Utskottets betänkande, ty hade dessa båda frågor blifvit särskildt behandlade, följer deraf, enligt mitt förmenande, ovilkorligen, att ett bifall till 6:te §:n skulle innefatta ett afslag på 5:te punkten, och då de nu, genom Kammarens beslut angående fördragningsättet, blifvit sammanlänkade med hvarandra, följer deraf lika otvetydigt, att, om man lika med mig vill framgång åt Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet, man nödgas afslå oftaberörde 5:te punkt.

För min del har jag funnit att frågan om stämningssättet icke är af så ringa betydelse, som en och annan talare antydt, ty i mera vidsträckta domsagor har det alltid varit förenadt med olägenhet, att stämningar icke annorledes än på 1:sta rättegångsdagen af tinget kunna ställas. Derföre har i flera domsagor iakttagits den ordning, att tinget börjas på Thorsdagen eller Söndagen och under samma vecka företages endast handläggning af uppskjutna mål, hvar- emot de instämnda målen utsättas till påföljande vecka, på det allmänheten må genom nämnden vid kyrkan på Söndagen erhålla underrättelse, på hvilka dagar målen blifvit fördelade. Men då detta skett i så många år, kan jag icke se, hvarför det icke skulle kunna tillämpas ytterligare ett eller annat år, då jag föreställer mig att, genom Kongl. proposition eller enskild motion till en kommande riksdag, ändring kunde ske beträffande denna omständighet.

Jag anhåller således om bifall till 6:te paragrafen af Kongl. Maj:ts förslag och afslag på 5:te punkten i Utskottets betänkande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Ehuru jag icke är bland dem, som skulle önska bifall till det förslag, som förekommer i 5:te punkten af Utskottets betänkande, vill det synas mig, att här icke kan göras någon annan proposition än om återremiss af denna punkt, äfvensom af 6:te § i Kongl. Maj:ts förslag. Jag vill dock, för min del, icke göra något yrkande.

Herr Almquist: Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derå, att de olägenheter, som under närvarande förhållanden visat sig såsom följd deraf att stämning måste utfärdas vid första rättegångsdagen af tinget, komme att minskas, om det förslag, som Riksdagen nu har till afgörande, blefve antaget. I de domsagor, der förändringen komme att tillämpas, skulle antalet af de dagar, på hvilka stämning kunde utställas, i stället att såsom hittills vara högst tre på året, blifva i de tingslag, der ett ting förekomme, 10 särskilda stämningdagar och, der två ting förekomme, fem dagar. Om de stämningar, som förut uttagits till tre dagar, blefve fördelade, i förra fallet på tio och i det sednare på fem, måste stämningarne antal blifva vida mindre på hvarje dag än hitintills och en jemnare fördelning af tingsgöromålen komma till stånd. Genom de flera rättegångsdagarne blir domaren dessutom i tillfälle att, om han, på grund af den erfarenhet han eger, skulle finna att de instämnda målen ej kunna handläggas på första rättegångsdagen, utställa större eller mindre del af de uppskjutna, efter behof, antingen till andra eller tredje dagen af sammanträdet. Sälunda skulle genom vidtagandet af den förändring, som nu är under behandling, förbättringar inträda i de förhållanden, som i detta hänseende för närvarande någonstädes medföra olägenhet, och då desamma hitintills ej varit af större betydelse, än att de kunnat utan allmännares klagan få fortfara under omkring 150 år. anser jag det icke vara så brådskande, att, då en lagförändring är i fråga, samtidigt fatta ett beslut, som obestriddligt visar sig mindre behöfligt nu än tillföre och som skulle förändra den samma lag, man synes vilja antaga. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag och följaktligen om afslag å 5:te punkten i Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å den förevarande 6:te §:n endast bifall till densamma blifvit yrkadt, hvaremot, beträffande 5:te punkten i utlåtandet, yrkanden å såväl bifall till densamma som ock afslag derå framställes.

Härefter gjordes proposition på bifall till den ifrågavarande 6:te §:n och besvarades med ja.

Sedermåra framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till 5:te punkten i utlåtandet, hvarvid svarades många

nej jemte några ja, och derefter proposition på afslag å samma punkt, då svaren utföllö med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 7.

Bifölls.

§ 8.

Grefve Mörner, Carl Göran: Hittills har ett stadgande i detta hänseende funnits i allmänna lagen. Nu skall detta förflyttas inom den administrativa lagstiftningens område. Jag anser ej detta vara någon förbättring, men framställer dock intet yrkande, då, såsom jag nämnt, jag ej ens anser Kammaren grundlagsenligen berättigad att handlägga detta ärende.

Herr Hasselrot: Jag kan ej inse, att dessa orden kunna hänvisa till annat än expeditionstaxan, i hvilken stadgas inom hvilken tid häradshöfding skall vara färdig med domar och expeditioner. Jag tror sålunda, i öfverensstämmelse härmed, det vara rätt att, på sätt som här sett, hänvisa till ett stadgande, som af Kongl. Maj:t ensam utfärdas.

Grefve Mörner: Det stadgande, som förekommer i 5 § 24 kapitlet rättegångsbalken, faller sig måhända något obehvämt för Herrar domare, så att man tilläfventyrs nu önskar detsamma upphäfdt. Der står: "I Häradsrätt skall dom offentligen afsägas, så snart den författad är; och gifve häradshöfding domen skriftligen ut, innan han från tingstad reser, om det så tidigt äskas, att det ske kan: gör han det ej; böte tjugufem daler". Att meningen är, att dessa lagrum skola upphöra att vara gällande, inhemtas af det Högsta domstolens yttrande, hvilket skall anses utgöra en granskning af det föreliggande förslaget.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§§ 9, 10 och 11, slutmeningen och ingressen.

Biföllos.

1:sta punkten.

Herr von Sydow: I den nu föredragna punkten yttrar sig Utskottet öfver Herr Carl Ifvarssons motion, i hvad den afser antagandet af komiterades förslag angående förändrad organisation af underdomstolarne. Då Kammaren nyss antagit Kongl. Maj:ts proposition och Herr Carl Ivarssons motion således torde böra anses förfallen, hemställer jag att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag i denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra och 4:de punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

§ 2.

Herr Statsrådet Berg: Ehuruväl jag i min egenskap af Konungens rådgifvare i allmänhet icke anser mig böra i en fråga, som blifvit inom Riksdagen väckt och sedermera kommer att underkastas Kongl. Maj:ts pröfning, på förhand uttala något omdöme, och således ej heller nu vill yttra mig definitivt, vare sig mot eller för det föreliggande förslaget, har jag dock trots mig böra fästa uppmärksamheten på några omständigheter, hvilka synas mig afsevärda och för hvilka jag ej funnit några egentliga skäl i Utskottets betänkande angifna. Contumacieförfarandet utgör nemligen en så vigtig del af rättegångsordningen, att, vid ändringar i de hittills antagna grunderna för detsamma, all möjlig omsorg synes böra iakttagas. I första stycket af den nu föredragna punkten föreslås en ganska väsendtlig förändring i fråga om kärandens skyldighet att utföra ett af honom instämmt mål. Efter nu gällande lag åligger det käranden, om han utan anmäldt hinder å den i stämningen föresatta tid uteblifver, att inom en månad i stad och vid nästa ting å landet ånyo anhängiggöra målet, vid påföljd att svaranden eljest är för hans käromål fri. Enligt förslaget åter, föranleder kärandens förfallolösta uteblifvande endast dertill, att målet ej mera får på den stämningen upptagas och att käranden får ersätta svaranden för inställelsen. Jag vill nu ej yttra mig, huruvida det nuvarande stadgandet må vara lämpligt eller om en modifikation deri kan anses behöflig, men det synes mig som om man härvid gått väl långt, då man betagit svaranden all utväg att påyrka slutligt afgörande af ett mot honom instämmt mål. I lagkomitéens och lagberedningens förslag, hvarifrån ifrågavarande stadgande är hemtadt, föreskrifves i sammanhang dermed, att målet vid det ofvan angifna förhållandet ej får afskrifvas. Svaranden yrkar att få dom i målet, utan att saken då skall uppskjutas och afgöras. Men denna till betryggande af svarandens rätt vigtiga bestämmelse har i förslaget blifvit utesluten, utan att ens några skäl därför blifvit anförda.

I sista stycket förekommer ett nytt stadgande, hvarigenom svaranden, i händelse han uteblifver och till följe deraf uppskof inträffar, kan fällas till böter af ända till 100 daler. I 11 kap. 1 § Rättegångsbalken stadgas, att svaranden i den stämning, som å honom utfärdas, skall underrättas att, om han ej kommer sjelf eller hans laga ombud, saken ändå skall företagas och afgöras. Det synes mig då kunna ifrågasättas, om en svarande, som vill underkasta sig den sålunda i lag stadgade påföljden och af sådan anledning uteblifver, lämpligen må dertfore att rätten, i stället för att tillämpa denna på-

följd, finner sig böra uppskjuta målet, skall tillika blifva bötfälld. Likaledes förekomma mig några betänkligheter i efterföljande 3 § i förslaget, och ehuru denna paragraf ännu ej är föredragen, torde det tillåtas mig att, då jag nu har ordet, fästa uppmärksamheten äfven derå. Enligt nämnda paragraf anses en svarande uteblifven, så snart han ropats upp tvänne gånger, en half timme mellan hvarje gång, och vid begge uppropen varit borta. Den, som kommer endast en half timme för sent, kan således vid sin ankomst mötas af under rättelsen att målet redan blifvit treds-kovis afgjort. Detta synes mig väl strängt. Visserligen tillägges derefter: "Kommer han sedan under samma ting å landet eller å samma rättegångsdag i stad innan rätten till dom öfverlagt, att sin talan utföra, böte för uppslags försummelse fem daler". Det förefaller mig dock tveksamt hvad dessa ord egentligen skola innebära. Är det meningen att i sådana fall svaranden ej skall anses uteblifven, och att således på hans invändningar må fästas afseende, borde väl sådant, på sätt i komiterades förslag skett, hafva bestämdt uttalats. Nu förefaller det som om svaranden i allt fall bör anses för uteblifven, och då synes all grund saknas att, derföre att han sedermera infinner sig, ådöma honom ett ansvar, som han skulle undgått om han alldeles icke kommit tillstädes.

Utan att vilja tillerkänna dessa anmärkningar sådan vigt, att jag på grund af dem vågar uttala den förutsättning att förslaget kommer att afstyrkas, har jag dock velat fästa Kammarens uppmärksamhet å desamma, innan beslut i ämnet fattas.

Herr von Gegerfelt: Ehuru jag haft förtroendet att vara ledamot i den komité, i öfverensstämmelse med hvars förslag denna Utskottets hemställan är gjord och ehuru jag ingalunda ryggar tillbaka för den inom Högsta domstolen framställda anmärkningen att de föreslagna partiella reformerna i Rättegångsbalken "lätt kan komma att medföra följder, som icke alltid kunna på förhand beräknas", så motsätter jag mig dock det här framställda förslaget. Då nemligen Kongl. Maj:ts proposition söker att med de möjligaste minsta medel afhjelpa de mest öfvervägande olägenheter i rättegångssättet och då de i densamma föreslagna förändringar endast äro ämnade att vara förberedelser till en fullt omfattande omorganisation i afseende å underdomstolarne — något som jag för min del anser högst önskvärdt — synes det mig ej vara lämpligt att nu vidtaga några vidare *partiella* reformer i rättegångsordningen. Jag anser alltså det här framställda förslaget böra ogillas, helst detsamma otvifvelaktigt skulle komma att gifva anledning till anmärkningar såväl inom Högsta domstolen som — enligt hvad vi förut hafva hört — inom Statsrådet. Jag anser det ej vara skäl att nu besluta några vidare förändringar, än dem som föreslagits i den omnämnda Kongl. propositionen, utan att man bör afbida den tid, då det af Kongl. Maj:t utlofvade förslaget i sin helhet kan förekomma.

Jag yrkar afslag å den nu föredragna punkten.

Herr Hasselrot: Jag ber att, i anledning af de anmärkningar, som framställts mot detta förslag, få påpeka att detsamma är så

helt och hållet fristående från frågan om domstolarnes organisation, att det ingalunda torde kunna inverka på lösningen af sjelfva hufvudfrågan.

Beträffande den siste talarens yttrande, att man borde låta anstå med vidtagandet af partiela förändringar till dess den stora frågan om domstolarnes omorganisation förekom, tillåter jag mig framhålla, hurusom jag befarar, att vi då skulle få vänta ganska länge och att det synes mig klokt att *utan uppskof* vidtaga en förändring, då denna onekligen innebär en förbättring. Jag hemställer, om det nuvarande stadgandet, att den part, som tredskas att infinna sig vid tinget, skall böta två daler, anses lämpligt, och om dessa böter i någon mån kunna motsvara de olägenheter, som försummelsen kan föranleda. Jag tror, att den reform, som här är föreslagen, är så enkel och låter sig så lätt verkställa samt medför sådana fördelar, att den ingalunda bör undanskjutas, till dess den stora reformen kommer att försiggå och att det ej ligger något ondt deri, att, blott man går i rätt riktning, taga ett steg då och ett då.

I anledning af hvad den förste talaren anmärkte mot förändringen i hvad den afsåg uteslutandet ur nu gällande lag af stadgandet, att, om käranden utan laga förfall uteblef, målet förfölle, får jag erinra att af den komité, i hvilken den siste talaren deltog, föreslogs, att, om käranden förfallolöst uteblef, saken ej mer på den stämningen skulle upptagas, men att svaranden skulle hafva rätt att fordra ersättning för inställelsen. Och i afseende å hvad som antyddes derom, att svaranden borde vara berättigad att, om han så önskade, få målet afgjort, synes det mig att ett sådant anspråk ej kan anses giltigt, då stämningen helt och hållet förfallit.

Hvad beträffar bötesbeloppet i sista momentet, så är det, enligt min tanke, angeläget att man får detsamma förhöjdt. Att behålla det vid endast två daler är en orimlighet, och det synes mig ingalunda oskäligt, att böter för obehörigt uppehållande af annan part kunna ådömas ända till 100 daler.

Jag yrkar bifall till den förevarande paragrafen.

Herr Caspersson: Då syftet med den Kongl. propositionen hufvudsakligen är att påskynda ärendenas gång vid underdomstolarna, tror jag, att det förslag, som Lag-Utskottet här framställt, ej är så alldeles utan sammanhang med den Kongl. propositionen. Vill man nemligen vinna detta mål och motverka den öfverklagade långsamheten i lagskipningen, är det ej nog att antaga partiela förändringar, utan man bör se till att man ställer lagstadgandena i harmoni med hvarandra. Om det skulle bero på en part att komma på annan dag än den, till hvilken ett mål är utsatt att förekomma och då i vederpartens frånvaro göra de mest obefogade andraganden, af den beskaffenhet att vederparten deröfver bör höras, kan han derigenom förskaffa sig uppskof vida säkrare än derigenom att han under hela tinget eller sammanträdet utelämnar. Det är för att förekomma detta som förslaget är uppställt.

Hvad angår frågan derom, att Utskottet ej infört det i Lagkomitéens förslag varande stadgandet, att svaranden skulle ega rätt

att fordra målets ovilkorliga afgörande, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten på, att, om svaranden önskar sådant, han har den utvägen att uttaga genstämmning, då han på det sättet kan få målet afgjordt treds-kovis, om käranden uteblifver.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under den nyss afslutade debatten om Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, uppträdde en talare, som sökte vederlägga Herr Carléns reservation, och framställde märkning mot hvad i denna reservation blifvit sagdt derom, att den af Kammaren nyss antagna lagen skulle snarare vara ett steg tillbaka än ett steg framåt. Jag skall bedja att få illustrera Herr Carléns yttrande med ett exempel hemtadt just från den nu föredragna paragrafen. Enligt nu gällande lag, anses ej någon hafva uteblifvit förr än tinget är slut. Men enligt den nyss antagna lagen, är tinget ej slut, förr än alla rättegångsdagarne äro till ända, således efter fem eller tre månader. Det vore således ett ganska bekvämt sätt för vissa personer att vinna ett betydande uppskof -- att helt enkelt uteblifva. Detta missbruk har emellertid Utskottet sökt att förekomma, för så vidt jag förstår, genom det förslag, som föreligger, och hvilket öfverensstämmer med de åsichter, som uttalats af de komiterade, hvilka förhått frågan om domstolarnes organisation. Då denna lagförändring just undanrödjer möjligheten af ett sådant uppskof -- ett sådant dragande ut på tiden för billigt pris -- tror jag det har mycket skäl för sig, äfven om man skulle äfventyra att Högsta domstolen kunde leta rätt på något, som vore att anmärka mot förslaget. Den har hittills lyckats undvika att yttra sig i denna fråga, så att vi äro i fullkomlig okunnighet om dess tankar i densamma.

Jag anser, att ett godkännande af den föredragna punkten i betänkandet endast vore att komplettera det förslag, Kammaren nyss antog, och jag förenar mig med dem, som anhållit om bifall till densamma.

Herr Statsrådet Berg: Jag har endast begärt ordet med anledning af den siste ärade talarens yttrande att, till följd af Kongl. Maj:ts af Kammaren antagna förslag, part skulle kunna längre tid undandraga sig svaromål än han enligt nu gällande lag kan göra. Såsom stöd härför anförde talaren att, enligt 12 kap. 3 § Rättegångs-balken, svarande-part ej anses uteblifven förr än det visat sig att han ej kommit tillstådes före tingets slut, och att tingen i vissa tingslag, enligt Kongl. Maj:ts förslag, komma att räckta längre än förr. Jag förmodar att den ärade talaren härvid förbisett stadgandet i 6 §, sednare momentet, som just afser detta förhållande och der det heter: "I detta tingslag skall jemväl, i fall som afses i 12 kap. 2 och 3 §§ Rättegångsbalken, å part, hvilken icke inställer sig å *allmänt sammanträde*, innan detta afslutadt är, tillämpas hvad i nämnda paragrafer stadgas om påföljd af parts uteblifvande från *ting*." Anmärkningen att genom det nya förslaget längre dröjsmål än nu skulle kunna

kunna försakas tror jag därför ej vara riktig, och den af Utskottet föreslagna förändringen i 12 kap. Rättegångs-balken är således icke, såsom talaren förmenat, i någon mån af det Kongl. förslaget påkallad, ehuru detsamma ej heller, i fall förändringen af andra skäl anses nödig och nyttig, lägger något hinder i vägen för densammas antagande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen dels och afslag derå; framställdes proposition på bifall till paragrafen och besvarades med ja.

§§ 3 och 4, slutmeningen samt ingressen.

Biföllos.

7:de punkten.

Biföllos.

8:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: I komiterades förslag finnes visserligen framställning gjord om en förändring af ifrågavarande paragraf i Kongl. förordningen om landsting, men hvarifrån Utskottet fått sin befogenhet att taga upp och handlägga detta förslag, det har Utskottet åtminstone vid framställningen af denna punkt med tysthet gått förbi. Skulle någon enskild motionär hafva vidrört denna fråga, hvilket jag ej känner, finnes nu ej något hinder för densammas upptagande, men om Lag-Utskottet vill börja att blifva motionär på egen hand måste jag för min enskilda del sätta mig deremot.

Herr Hasselrot: Jag ber blott att få nämna, det Herr Carl Ifvarsson i sitt förslag äfven framställt frågan om ändring i denna punkt och att Utskottet således varit i sin goda rätt då det gjort föreliggande hemställan, och ber jag att vördsamt få yrka på bifall, emedan jag anser att sedan vi antagit Kongl. Maj:ts förslag det är nödvändigt att antaga äfven detta.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten biföllos.

9:de punkten.

§ 1.

Biföllos.

§ 2.

Herr von Sydow: Mot nu föredragna punkt har jag i Utskottets betänkande anmält min reservation. Jag anser visserligen att
Riksd. Prot. 1872. 1 Afd. 3 Band.

en förändring i afseende å nämndemans-institutionen är behöflig, och jag har ej någonting mot § 1 i förslaget att anmärka, men i afseende å § 2, som handlar om villkoren för nämndemäns valbarhet, är jag ej fullt så tillfreds med Utskottets förslag. Utskottet har upptagit såsom kvalifikationer: egenskapen af välfrejdad, 25 års ålder, att själf ega rösträtt vid nämndemansval, att ej stå under förmynderskap eller annans husbondevälde, ej vara i Konungens eller rikets tjänst, och Utskottet har sålunda skiljt på de kvalifikationer, som skola erfordras för nämndemän, från dem, som enligt nu gällande kommunallag erfordras för att kunna väljas till ordförande i kommunalstämman. För det sednare erfordras nemligen äfven, att ej hafva afträdt all sin egendom till borgenärer och visat sig vara fri från deras kraf. Jag tror att samma kvalifikationer borde vara bestämda för den ena som för den andra af dessa befattningar, och jag instämmer i denna del uti den reservation, som Herr Ribbing föreslagit. Den af honom föreslagna redaktionen lyder: "Till nämndeman är valbar hvarje inom valkretsen bosatt man, som är 25 år gammal och själf vid nämndemansval rösträtt eger; dock ej den, som icke råder sig och sitt gods, eller som står under annans husbondevälde; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är för nesligt brott tilltalad eller under framtiden ställd; ej den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig, eller ovärdig att föra annans talan; ej heller den som är i konungens eller rikets tjänst." En annan förändring, som Utskottet föreslagit, är att nämndemän skulle väljas endast för sex år. Icke heller i detta afseende kan jag förena mig med Utskottet, emedan jag tror att institutionen skulle lida af en förändring, sådan som den föreslagna. Med anledning af de anmärkningar jag nu tagit mig friheten framställa, och då det icke torde vara lämpligt att nu föreslå och yrka bifall till en förändrad lydelse af paragrafen, vågar jag hemställa att densamma måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Hasselrot: Att nu i riksdagens sista timma återremittera förslaget synes mig vara detsamma som att afslå det, och af sådan anledning är det som jag nu vill söka vederlägga den siste ärade talaren. Denna fråga har varit före riksdag efter riksdag och det nu föreliggande förslaget öfverensstämmer nästan ordagrannt med ett förslag, som vid en föregående riksdag framlagts, endast med rättelse i anledning af gjorda anmärkningar. Ordet välfrejdad, som Utskottet begagnat, bör ej kunna missförstås, helst det förekommer på flera ställen i nu gällande lag. I afseende å bestämmelsen att nämndemännen skola vara valde för sex år, erkänner jag att man kan hysa någon tvekan. Der jag varit domare, har jag haft nämndemän, som sutit i 20, 30, ända till 40 år, och dessa hafva utgjort rättens prydnad och haft stort anseende för kiokhet, men man har anmärkt, att mången sutit qvar som nämndeman sedan han förlorat folkets förtroende, och att det därför vore af vigt att de voro underkastade omval, då säkerligen de, som det förtjente, skulle blifva återvalda. Det var på yrkande af ledamöterna från Andra Kammaren, som Utskottet beslöt

sig för denna förändring, och får jag nu hemställa om bifall till densamma.

Herr von Gegerfelt: Då jag både önskar och hoppas att hela nämndemansinstitutionen snart må få gå i hög och de nuvarande häradsrätterna ersättas med kollegiala domstolar, helst den kontroll å målens handläggning och medverkan vid deras afgörande nämnden kan utöfva är rent af illusorisk, finner jag för min del ej mycket skäl att reformera en institution, hvars framtidsdagar böra blifva få; men då Kammararen redan bifallit § 1 och tagit på hand att en förändring bör ske, synes det mig vara skäl att antaga denna paragraf. Det har gjorts anmärkningar mot ordet "välfrejdad", men då det redan finnes i nu gällande lag och det alltid är en förtjenst att göra så få förändringar som möjligt samt missförstånd ej kan uppstå, torde det väl försvara sin plats. Vidare har man anmärkt att den som afträdt sin egendom borde ej vara valbar till nämndeman, men då detta ej disqualificera en domare att sköta sitt embete, torde det vara minst sagdt litet inkonsekvent om det skulle vara så för nämndemännen. Vidare anmärktes mot att nämndemännen ej vidare såsom nu skulle väljas på listtid utan på sex år, men den förra bestämelsen passade så länge befattningen var en hedersplats, som af domaren tillsattes; sedan den blifvit ett kommunaluppdrag är det väl lämpligast att det i likhet med alla andra sådana blir på viss tid. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då jag hvarken i ena eller andra hänseendet kan instämma med den siste ärade talaren, tillåter jag mig anhålla att Herr Ribbings förslag måtte af Kammararen antagas. Det synes mig ej vara något vågadt att antaga en redaktion, som redan är af Kongl. Maj:t gillad, såsom fallet är med den nu ifrågavarande, då den nemligen så fullkomligt öfverensstämmer med hvad som är bestämdt om ordförande i kommunalstämma, att den är ordagrant afskrifven af 14 § mom. 3 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet. Ordet "välfrejdad" har ännu i allmänna rättsmedvetandet sin gifna betydelse, men förekommer dock ej vidare i lagspråket såsom förut varit brukligt. Det är sålunda i sin ordning att bringa ordalagen i denna nya lag uti öfverensstämmelse med hvad nu mera är i allmänhet antaget. Den omständigheten, att en domare ej kan afsättas därför att den råkat i konkurs, är, enligt mitt förmenande, ej något skäl att äfven söka besätta häradsrätten med nämndemän, som äro i konkurs; det är nog illa att det förra förhållandet eger rum, utan att man behöfver utsträcka detsamma äfven till andra rättens ledamöter. Nämndemännens behörighet betingas hufvudsakligen af det förtroende de åtnjuta hos allmänheten, men detta rubbas ovilkorligen om nämndemännen råka i konkurs-tillstånd. De hafva nemligen ofta uppdrag, att för sina socknebor utföra, för hvilkas behöriga verkställande det är af vigt att deras vederbäfhighet är obestridd. Af den, som går ut från den synpunkten att nämndemansinstitutionen skall nedsättas så mycket som möjligt, är det konsekvent handladt att göra allt som kan leda till för-

minskande af dess anseende, men det är möjligt att, om den nu föreslagna förändringen i afseende på behörigheten att väljas till nämndeman går igenom, den kontroll nämnden kan komma att på domaren utöfva ej blifva så alldeles illusorisk. Några ibland dem skulle möjligen kunna blifva rätt besvärliga kontrollanter för mängen domare, men detta skulle lända till heder för institutionen och till gagn för allmänheten.

Herr Faxe: Mig förefaller det som om skilnaden mellan Utskottets förslag och Herr Ribbings reservation vore gruffigt liten, ty allt hvad som enligt den sednare skulle disqualificera en person att vara nämndeman finnes redan förut. Genom ordet "väl-frejdad" är det nemligen sagdt, att den, som förklarats medborgerligt förtroende förlustig, ej kan komma i fråga; att den, som gjort konkurs, ej kan blifva vald följer af att han ej kan vid valet utöfva någon rösträtt, då han ej har någonting att rösta för och ej kan rösta för massan. Att åter hafva en nämndeman som, efter avslutad konkurs, ej kunnat tillfredsställa alla sina borgenärer, kan väl ej anses mera olämpligt än att hafva en domare, som är i samma ställning, helst nämndemännen åtminstone icke måtte anses stå öfver domaren. Sålunda finner jag anmärkningen i detta afseende förfalla. Hvad som säges om de sex ären kunde väl anses öfverflödigt, men, i likhet med en talare från samma län som jag, tror jag att det ej kan skada. Jag är visst ej angelägen om lagen i sin helhet, men då vi nu antagit första paragrafen, tycker jag att det är så godt att antaga äfven den andra, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande paragrafen; dels af Grefve Mörner, Carl Göran, att paragrafen skulle antagas med den förändrade lydelse, Herr Ribbing i sin reservation föreslagit; och dels slutligen att paragrafen skulle återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af paragrafen med den lydelse Herr Ribbing i sin reservation föreslagit, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej, och slutligen proposition på paragrafens återförvisande, hvilken proposition med nej besvarades; hvaruppå och efter det att proposition på bifall till paragrafen förnyats samt med många både ja och nej besvarats. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit bifall till paragrafen med den af Herr Ribbing föreslagna lydelse, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den som bifaller § 2 i 9:de punkten af Lag-Utskottets utlåtande N:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren det förslag till paragrafens lydelse, som Herr Ribbing i sin reservation afgifvit“.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31.

Nej — 41.

§§ 3 och 10 samt ingressen.

Biföllos.

10:de punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 och 25 dennes bordlagda memorial N:o 65, med svar å återremisser af trenne punkter utaf Stats-Utskottets utlåtande N:o 35, i anledning af gjorda framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till en del danaarf.

1:sta punkten.

Grefve af Ugglas: Man skulle kunna mot Stats-Utskottets föreliggande betänkande anmärka, att Utskottet, då det afgifvit det samma, gått något öfver sin befogenhet. Såsom Herrarne torde erinra sig föreslog Kongl. Maj:t Riksdagen att för sin del medgifva, det de städer, hvilka inom viss tid, som af Kongl. Maj:t skulle bestämmas, förklarade sig villiga att afstå från de anslag, samma städer nu i ersättning för förlorade tullfriheter egde uppbära, måtte af Kongl. Maj:t tillförsäkras att, hvar för sig, få åtnjuta kronans rätt till alla danaarf, som inom den staden nu voro kända eller hädanefter kunde falla. Detta förslag bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammaren; hvadan således frågan, såsom varande af civillags natur, förfallit; hvilket Utskottet ock medgifvit.

Nu har Utskottet emellertid framkommit med ett modifieradt förslag, hvori hemställes, att för de fall, der det danaarf, som är i fråga att afstås till kommun, som af statsverket uppbär ersättning för förlorad tullfrihet, uppgår till så stort belopp, att räntan å danaarfvot motsvarar eller öfverstiger berörda till staden utgående ersättning, vid afståendet af danaarfvot skulle fästas det vilkor, att staden afstode från nyssnämnda anslag. Detta är sålunda nära nog en ny

uppställning af frågan; men hvarken Kongl. Maj:ts proposition, eller någon enskild motionärs framställning eller denna Kammarens votum har gifvit Utskottet anledning att föreslå Riksdagen att behandla den ena staden så och den andra så. Här är således ett nytt förslag, som det kan vara tvifvelaktigt, huruvida Stats-Utskottet egt full befogenhet att framställa.

Men äfven om jag forbiser detta och medgifver att Utskottet haft full rätt att uppställa detta förslag, har jag en på billighetsskäl grundad anmärkning mot detsamma att göra. Jag kan nemligen icke finna billigt, att, derföre att en stad på en gång bekommer ett danaarf till så stort belopp att räntan derå uppgår till lika mycket eller mera än ersättningen för förlorade tullfriheter, staden skall förlora denna ersättning, men deremot andra städer, som väl icke få ett så stort belopp på en gång, men kanske deremot i flera sammanräknade poster under ioppet af några år erhålla danaarf till vida större belopp, skulle ega att få behålla nämnda ersättning. Om jag vore bosatt i Falkenberg, så nog skulle jag då tycka, att det vore bra hårdt för staden att, mot erhållande af ett danaarf å 1,250 R:dr, blifva af med den till 26 R:dr uppgående ersättningen, då deremot en annan stad, hvars ersättningsbelopp uppgår till 125 R:dr, får efterskänkt ett danaarf å 504 R:dr, utan att behöfva vidkännas något afdrag på ersättningen, och detta oaktadt samma stad i fjol fick efterskänkt ett danaarf på 3,000 R:dr. Om dessa begge danaarf samtidigt hade förekommit, då skulle denna stad hafva blifvit af med sin ersättning, men emedan det var så lyckligt, att dessa frågor förekommit under 2 olika år, så får staden behålla densamma, hvaremot den andra staden, som får ett litet större belopp på en gång, skulle blifva af med sin ersättning.

Detta anser jag vara obilligt och icke ens logiskt, ty om man vill gå ut derifrån att städerna skola afstå sina ifrågavarande ersättningar såsom vederlag för efterskänkta danaarf, så bör väl detta iakttagas för alla städer, så att man i de fall, då danaarfvat icke är så betydligt, att räntan derå motsvarar hela ersättningen, föreskrifver, att åtminstone ett denna ränta motsvarande belopp skall afstås. Det är en besynnerlig och småaktig åsigt, som synes mig framgå ur detta betänkande. På nu anförda skäl får jag yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, samt bifall till första punkten i den af mig och några andra utaf denna Kammares ledamöter afgifna reservation, hvori uteslutits det af Utskottet föreslagna vilkor.

Herr Brusewitz: Den anmärkning, som den siste talaren framställt, kan visserligen ega någon grund; men Utskottet har icke velat framlägga ett sådant förslag, emedan det skulle hafva medfört ett så minutiös vidräkning med dessa städer, att det antagligen icke gillats af denna Kammare. Utskottet har derför stannat vid att föreslå, att källarfriheten skulle upphöra, endast för de städer, som kunde få så stora danaarf, att räntan deraf fullt motsvarade det belopp, hvartill källarfriheten uppginge.

Sedan Andra Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, vore

det önskligt att Första Kammaren äfven ville göra detsamma. Jag yrkar derfor bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Gegerfelt: Jag ber att få instämma i det yrkande, som Grefve af Ugglas framställt. Jag lyser visserligen icke något tvifvel angående Stats-Utskottets rätt att tillstyrka eftergift af ifrågavarande medel under det ena eller andra vilkoret, men jag anser det icke vara billigt att stadga ett sådant för de här ifrågavarande städerna. Grefve af Ugglas har redan fastat uppmärksamheten derpå, att en del städer skulle få sina danaarf för intet, hvaremot andra skulle få köpa dem. Jag vill dervid tillägga att jag anser det ännu obilligare, att landskommunerna skulle få sina utan afgift, men städerna deremot skulle få betala för sina. Någon rättvisa härvidlag synes mig icke vara skipad.

För öfrigt ber jag också att få uttala den önskan, att Riksdagen måtte bryta med den gamla seden, att till kommunerna efterskänka danaarf. Statens inkomster af dessa synas mig vara lika goda som af andra intrader. Och jag kan icke finna något skäl, hvarför man ständigt skulle bortskänka dem. Fall finnas, då danaarf böra eftergifvas, såsom till förmån för efterlevande make, oäkta barn, fosterföräldrar och fosterbarn; och genom danaarfvens anslående till kommunerna betager sig staten tillfälle till sådana af billigheten påkallade eftergifter.

Då Riksdagen redan eftergifvit danaarf till förmån för sju landskommuner, synes det mig icke kunna ifrågakomma att nu bryta den hitintills följda praxis i afseende på ifrågavarande fem stadskommuner, hvarföre jag yrkar bifall till Grefve af Ugglas' reservation.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det kan visserligen icke nekas, att det icke är fullt konsekvent, att efterskänka danaarf åt somliga kommuner, utan att derfor påyrka någon ersättning, men att deremot för andra dervid fästa vilkoret om afstående af källarfriheten. Men för min del anser jag det icke vara olämpligt, att, om man gifver en kommun ett kapital, som motsvarar full ränta på den källarfribetsersättning, som den eger uppbära, bestämma att, då detta kapital stärker kommunen, skall rätten att uppbära ersättningar upphöra. Således skulle, enligt min tanke, snarare inkonsekvensen ligga deri, att för de två andra städerna icke blifvit föreskrifvet att de skulle eftergifva så stor del af nämnda afgift, som motsvaras af räntan af det efterskänkta danaarfskapitalet. På detta sätt skulle staten småningom kunna amortera alla ifrågavarande källarfribetsersättningar; och icke måtte väl en stads framtid bero derpå, att densamma, såsom t. ex. förhållandet är med staden Falkenberg, ärligen af staten erhåller 26 R:dr. Icke heller förefaller det mig, att dessa likvider fram och tillbaka äro förenliga med en ändamålsenligt ordnad statsförvaltning.

Då emellertid Kammaren icke gerna torde kunna utsträcka vilkoren längre, än Utskottet gjort, men den af Utskottet föreslagna väg synes vara den rätta och äfven vunnit Andra Kammarens godkännande, så får jag hemställa, att Utskottets förslag måtte äfven af denna Kammare bifallas.

Herr Casparsson: Jag befinner mig i en ganska besvärad ställning, då jag nu måste uppträda och försvara Utskottets betänkande mot den afgifna reservationen, men man får försöka att finna sig i alla ställningar här i lifvet, äfven i de besvärade.

När denna fråga nemligen först förevar till behandling på vederbörande afdelning inom Stats-Utskottet, var jag ensam om den åsigt, som finnes i reservationen uttalad, men efter hand vände sig opinionen och jag fick två ledamöter med mig. Den andra åsigten var att Andra Kammarens beslut, beträffande sjelfva penningfrågan skulle vidhållas, så att dessa danaarf skulle efterskänkas endast med vilkor, att städerna afsade sig sin hittills åtnjutna källarfrihet. På detta sätt inkommo två alternativa förslag till Stats-Utskottets plenum. Der erhöill likväl intetdera något kraftigare understöd, utan återremitterades till afdelningen. Då hade efter min åsigt afdelningen icke något annat att göra, än att söka åstadkomma ett förmedlingsförslag, nemligen att de städer, som erhöillo danaarf till så stort belopp, att räntan derå fullt motsvarade deras källarfriheter, skulle underkasta sig vilkoret att afstå från dessa, hvaremot de städer, der danaarfvat uppginge till mindre belopp, skulle utfå dessa utan vilkor. Detta var ett förmedlingsförslag och, såsom alla sådana, kanske icke ur alla synpunkter fullt hållbart. Men man lyckades ändå att derigenom sammanjemka de olika meningarne inom Utskottet och vinna bifall af dess majoritet; och numera har det blifvit äfven af Andra Kammaren antaget Om nu Första Kammaren avslår förslaget, så förfaller frågan och dessa städer gå sålunda miste om sina danaarf. Antages åter förslaget äfven af denna Kammare, så få de åtminstone valfrihet, antingen de vilja mottaga danaarfvat på dessa vilkor, eller icke. Således torde det äfven ur synpunkten af dessa städers intressen vara lämpligt att nu biträda förslaget. Vilja de icke mottaga danaarfvat på dessa vilkor, så komma de ändå icke i sämre ställning, än om frågan genom ett afslag i denna Kammare skulle förfalla. Af dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lagerstråle: Emellan Utskottets förslag och reservanternes förefinnes utom i sjelfva saken äfven i motiveringen en väsendtlig olikhet. Reservanterne utgå från den förutsättning att denna fråga icke kan blifva föremål för gemensam votering. då deremot Utskottets betänkande synes antaga detta. Då ifrågavarande medel redan äro till statsverket influtna, eller åtminstone dit hemfallne, förefaller det mig att frågan, huruvida detta är en statsgift eller icke kan vara svår nog att afgöra. Då i sjelfva saken flere talare förordat bifall till Utskottets förslag, hvilket äfven blifvit af Andra Kammaren antaget, och då man genom att biträda detta undviker en svårlöst formfråga, tager jag mig friheten att förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen ytttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Grefve af Ugglas, att punkten

skulle antagas med den förändrade lydelse, som af honom med flere ledamöter af Första Kammaren uti en vid memorialet fogad reservation föreslagits; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra och 3:dje punkterna.

Bifölls.

Herr Hasselrot: Jag får vördsamt anhålla om fjorton dagars ledighet från riksdagsgöromålen, räknadt från och med morgondagen.

Denna anhållan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 1 e. m.

In fidem
O. Brakel.